

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה
ת"ע 6566-07-14 – בקשה לצו ירושה
ת"ע 6625-07-14 – בקשה לקיום צוואה

9.3.17

בפני כבוד השופטת אלה מירז

בעניין עזבון המנוחה ק.ח. ז"ל

המתנגד א.ק.
ע"י ב"ב עו"ד ביטר אליק

נגד

המשיבים

- 1.א.ק.
- 2.א.ל.ו. (קטינה)
- 3.ח.ק.
- 4.מ.ק. (קטינה)
- המשיבים 2 ו-4 ע"י ב"ב עו"ד גבי ברנדס
- 5.א.ק.
- 6.א.ק. (נמחקה)
- 7.ב.מ.
- 8.האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

פסק דין

1. המשיבות 2 ו-4 הגישו בקשה לקיום צוואת המנוחה ח.ק. ז"ל, מיום 7.5.13, שנפטרה לבית עולמה ביום 17.9.13, ונערכה ע"י עו"ד ונוטריון ב.מ. (להלן: הצוואה).
- המתנגד בנה של המנוחה - הגיש התנגדות לצוואה ובקשה לצו ירושה על אף קיומה של צוואה קודמת מיום 10.10.05, שלגביה לא הוגשה בקשה לקיום.
2. למנוחה ולבעלה המנוח (שנפטר עוד ביום 16.9.11) היו 3 בנים - המתנגד, המשיב 1 וא. ז"ל שנפטר. המשיבה 2 הינה בתו של המשיב 1.
- המשיבים 3-4 הינם ילדי המתנגד.
- המשיבות 5-6 הינן בנותיו של הבן א. ז"ל. המשיבה 6 ביקשה לא להיות מעורבת בהליכים. המשיבה 5 מתגוררת ברוסיה - לא הגיבה לפניות אליה בעניין ההליך.
3. בהתאם להוראות הצוואה, המנוחה ציוותה את זכויותיה בדירה ברח' א. בחלקים שווים לשלושת נכדיה המשיבים 2-4. המנוחה לא ציוותה דבר לגבי הכספים שהותירה אחריה.
- בצוואה הראשונה משנת 2005, שלא הוגשה לקיום, ציוותה המנוחה את כלל עזבונה לבעלה ואם לא יהיה בחיים בעת מותה, ציוותה את זכויותיה בדירה בחלקים שווים למתנגד ולמשיב 3 (הנכד ח.) וכן נתנה הוראות לגבי חלוקת כספים שיוותרו בעיזבונה.
4. המתנגד בהתנגדותו לצוואה ציין 3 עילות לביטולה:
 - א. העדר כשירות המנוחה להבין בטיבה של הצוואה.
 - ב. השפעה בלתי הוגנת מצד המשיבים או מי מהם על המנוחה.
 - ג. מעורבות המשיבים או מי מהם בעריכת הצוואה.
- עם זאת עיקר סיכומיו נסובו סביב שתי העילות הראשונות כאשר טענת המעורבות נטענת בשפה רפה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

5. למען הסדר הטוב להלן תקציר הזמנים הכרונולוגי של האירועים העיקריים הסמוכים לעריכת הצוואה.

בתחילת שנות ה-2000 עברה המנוחה ניתוח להסרת גידול ממוחה.

בין התאריכים 6.3.13-23.2.13 אושפזה בבית חולים רמב"ם. עברה שוב ניתוח להסרת גידול מראשה.

בין התאריכים 6.3.13-3.4.13 היתה המנוחה בשיקום בבית חולים פלימן. ביום 3.4.13 שוחררה לביתה.

ביום 7.5.13 ערכה המנוחה צוואה בפני נוטריונית בביתה.

ביום 12.5.13 עברה המנוחה להתגורר בבית אבות סיעודי.

ביום 22.5.13 נפטר הבן א. כתוצאה ממחלת הסרטן.

בין התאריכים 31.5.13-7.8.13 אושפזה המנוחה בבית חולים רמב"ם במהלכו עברה ניתוח נוסף ביום 12.6.13.

ביום 7.8.13 שוחררה המנוחה לבית אבות סיעודי בו נפטרה ביום 17.9.13.

העדר כשירות

6. המתנגד טוען - כי המנוחה לא היתה כשירה לצוות. מבקש לאמץ את חוות דעת המומחה ד"ר פרדריק וייל

(1/ח) שהוגשה ביום 11.8.15 וסומנה ח/1 בו קבע המומחה, כי המנוחה לא היתה כשירה לערוך צוואה במועד בו

נערכה. שאלות הבהרה למומחה והתשובות סומנו ח/3א ו-ח/3ב. מציין את סוגי התרופות אותן נטלה המנוחה

(אומפרדקס, קלונקס, מירו). מפנה למסמך שנערך ע"י ד"ר אליזבט ידרוב (מב/2) לפיו למנוחה היו בעיות

פסיכיאטריות. המנוחה לא הרגישה טוב בשלושת החודשים טרם פטירתה, סבלה מפרכוסים והיתה מאושפזת

במרכז רפואי פלימן.

7. המדובר בצוואה נוטריונית ולפיכך היה צורך באישור רפואי, שכן המנוחה היתה "מרותקת למיטתה" במובן

הרחב דהיינו, בעלת קושי להתנייד. המנוחה לא יכולה היתה ללכת ללא עזרה והנוטריונית היתה צריכה לדעת,

שלא תוכל להגיע למשרדה ללא עזרה. עצם הגעת עורכת הדין לבית מלמדת על היותה "מרותקת למיטתה".

עורכת הדין לא ידעה על מצבה הרפואי של המנוחה, שאמרה לה כי אינה חשה בטוב. עורכת הדין לא ראתה כל

פעולה מוטורית של המנוחה בעודה יושבת על כיסא.

8. מנגד טוענות המשיבות כי המנוחה היתה כשירה לצוות. המנוחה יזמה את הפניה לנוטריונית, ציינה מה רצונה

וביקשה לצוות לענין הדירה בלבד. ביקשה מפורשות לא לכלול ענייני הכספים.

מבקשות לדחות את חוות דעת המומחה ומעלות טענות של קבילות ומשקל כדלקמן:

א. המומחה לא עסק בתחום הנורולוגיה הרלבנטי לגידול ממנו סבלה המנוחה בראשה, אלא בתחום

הפסיכיאטרי.

ב. המומחה בן 86 אינו עוסק בפרקטיקה מאז שנת 1999, קרי משך 17 שנים לפחות.

ג. המומחה לא בחן בעצמו את בדיקות ה-MRI אלא נסמך על סיכומי אשפוז בהם אזכור לקוני בלבד

לבדיקות. תחילת ביצוע הבדיקה נעשה לאחר פרישתו לפנסיה.

ד. חקירת המומחה הייתה מבולבלת, היה קשה לקבל תשובות ממוקדות שלא לומר שנשאלו.

ה. המומחה לא נימק את העדפה של רישום אחד על פני אחר למרות מסקנתו כי קיים "חוסר תיאום או חוסר

דיוק בין מספר רישומים"

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

1. התעלם מבדיקות קוגניטיביות תקינות שנערכו למנוחה לאחר החתימה על הצוואה. למרות התפתחות מהירה של הגידול והפרעות קליניות.
2. הגידול נכרת, המומחה מסר תשובות סותרות היכן היה הגידול שנכרת. המומחה הודה כי חל שיפור במצבה של המנוחה. התחמק מתשובה לגבי יכולתה לצוות עם שחרורה מאשפוז בפלימן, כאשר בסיכום אשפוז צוין כי מצבה של המנוחה תקין.
3. לא ברור מדוע המומחה מעדיף מסמך מיום 14.5.13 מבית האבות, בעודו פוסל מסמך מיום 3.4.13 המעיד על מצב קוגניטיבי תקין. מציינים כי בתיאור בדיקה מקיפה מיום 14.5.13 מצוין כי המנוחה בעלת התמצאות תקינה וזכרון לטווח מיידי תקין.
4. המומחה העיד כי תוצאות בדיקה מיום 19.5.13 מלמדות על דמנציה קלה שאינה פוסלת אפשרות להוריש. המנוחה לא סבלה מדיכאון או בעיה נפשית.
5. לאחר האשפוז בבית חולים רמב"ם ביום 28.2.13 ולאחר שבבדיקת MRI מיום 27.1.13 הודגמה גדילה משמעותית של המנינגיומה השמאלית ולאחר שחלה עליה בתדירות התקפי פירוכסים מהם סבלה המנוחה, לצד חולשה ברגל ימין, בדיקה נוירולוגית שנערכה למנוחה לאחר כריתתה הגידול, היתה **תקינה לחלוטין** והמנוחה חזרה לאחריו להכרה מלאה.
6. ניתן ללמוד על כשירותה של המנוחה ממסמך השחרור מבית החולים השיקומי פלימן מיום 3.4.13 לפיו בעת קבלתה ביום 6.3.13 היתה בדיקתה הקוגניטיבית תקינה. אומנם צויינה הפרעה בזיכרון ובריכוז אולם לא קיימת בעיה קוגניטיבית. כן מפנות למסמך קבלה לבית אבות מיום 13.5.13 בו נערכה למנוחה בדיקה סיעודית מקיפה. לגבי מצב קוגניטיבי ורגשי נקבע כי המנוחה בהכרה מלאה, מתמצאת במקום ובזמן, זכרונה שמור, מצב רוחה תקין, משתפת פעולה ורגועה, מבחינה ומדברת בשפתה.
7. **ביום 14.5.13** נערך למנוחה אבחון פיזיקלי ראשוני בו צוין כי מתמצאת במקום ובזמן הגם שצוין יכולת התקשרות חלקית. **ביום 19.5.13** נערכה למנוחה בדיקה נוספת בה קיבלה 18/27 ועולה כי מתמצאת ובעלת זכרון השמור לטווח מיידי וארוך.

דיון

כשירות לצוות - המסגרת הנורמטיבית

9. סעיף 26 לחוק הירושה קובע:

"כשירות לצוות

צוואה שנעשתה על ידי קטין או על ידי מי שהוכרז פסול-דין או שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע

להבחין בטיבה של צוואה - בטלה."

בע"ז (חיפה) 1400/05 מ' ז"ל נ' א', [פורסם בנבו] הובא ניתוח של יסודות הסעיף.

- 31 הכלל המובא בסעיפים 1 ו-2 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות תשכ"ב-1962, קובע כי כל אדם כשר
- 32 לזכויות וחובות מגמר לידתו ועד מותו וכל אדם כשר לפעולות משפטיות ועריכת צוואה בכללם, זולת אם נשללה
- 33 או הוגבלה כשרות זו בחוק או בפסק דין. ההגבלה המוטלת על מי שלא ידע להבחין בטיבה של הצוואה, תלויה

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

1 במצבו הנפשי, המנטלי והגופני של המצווה בעת עריכת הצוואה, כאשר נקודת הזמן הרלוונטית הינה מועד
2 החתימה על הצוואה.

3 ראה: ע"א 7019/94 לפיסקי נ' עמליה דן [פורסם בנבו].

4 כבוד השופט חשין בע"א 1212/91 קרן ליב"י ואח' נ' פיליציה בינשטוק, [פורסם בנבו] קובע:

5 **"עיקר הוא כושרו של אדם לשפוט כראוי את המציאות הסובבת אותו; יכולתו לגבש כוונה ורצון;**

6 **ולבסוף- יכולתו וכוחו לכוון את התנהגותו על פי אותה מציאות ובהתאם לאותה כוונה ולאותו רצון.**

7 **הגבלת כשרות תבוא במקום שכושר שיפוטו של אדם נפגם כדי-כך שהחברה רואה צורך להגן עליו מפני**

8 **עצמו- מפני מעשיו ומפני מחדליו שמקורם בשיפוט מציאות לקוי- ומפני הזולת, העשוי לנצל לרעה את**

9 **רפיסות דעתו ואת כושר שיפוטו הלקוי."**

10 ראה: ש' שוחט "דיני ירושה ועיזבון" הוצאת סדן, תשס"ה-2005, עמ' 98.

11 להוכחת טענות בעניין מצב נפשי וגופני יש להסתייע בעדות רפואית או אחרת, לפיה על המתנגד להוכיח

12 שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של הצוואה. לפיכך, צוואה שנעשתה בעת שהמצווה היה בעל כושר להבחין

13 בטיבה, תהא תקפה גם אם במועד מאוחר יותר ניטל ממנו כושר זה.

14 ראה: ע"א 5185/93 היועץ המשפטי לממשלה נ' מרום [פורסם בנבו].

15 ע"א 160/80 בנדל נ' בנדל.

16 ת"ע (טבריה) 41070-08-10 מיכאלגשוק ז"ל נ' יעקב וייסמן [פורסם בנבו].

17 **נטל ההוכחה לקיומה של הגבלה על המצווה, מוטל על מי שרוצה להבנות ממנה, דהיינו על המתנגד הטוען**

18 **לחוסר כושר אבחנה של המצווה. כמות ההוכחה אינה עניין של מה בכך וכדי לעמוד בנטל זה לא די בהעלאת**

19 **ספיקות גרידא.**

20 ראה: ע"א 279/87 רבינוביץ נ' קריזל, פ"ד מג (4) 760.

21 ע"א 142/86 מיכסן נ' מיכסן, פ"ד לה (2) 155.

22 כיום, לאחר חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שלילת הכושר לצוות, ובמיוחד בדיעבד, מאדם שבמהלך

23 חייו לא הוטל ספק בכושרו לעשות כן, אינה עניין של מה בכך, כך שהנטל לסתור את חזקת הכשרות הבסיסית

24 הזו, לאחר מותו של אדם, הינו כבד ביותר.

25 ראה: ע"א 5185/93 היועץ המשפטי נ' מרום.

26 ע"א 724/87 כלפה נ' גולד, פ"ד מח (1) 2, 31.

27 המשקל שיינתן לשיקולים אלה ואחרים, משתנה מעניין לעניין על פי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה. די לבית

28 המשפט שישתכנע שהיה בהתנהגות הכוללת של המצווה, בעת עריכת הצוואה והחתימה עליה, כדי להצביע

29 שהמצווה ידע להבחין בטיבה של צוואה.

30 ראה: בע"א 1212/91 קרן ליב"י ואח' נ' פיליציה בינשטוק [פורסם בנבו].

31 חשוב להדגיש כי גם הפסיקה הדורשת קיומם של המרכיבים לעיל, על מנת לשלול קיומה של מגבלה, אינה

32 מחייבת שהצוואה תיערך בתבונה, או בסבירות, או במידה של הומניות, אלה הם עניין לרצונותיו של המצווה.

33 בת"ע (נצרת) 1120-08 ק.ט. נ' פ.ז. [פורסם בנבו] נקבע כי :

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

"הלכה פסוקה היא, כי מומחה רפואי רשאי לבסס חוות דעתו על תוצאות בדיקות שנערכו במועד מוקדם יותר על ידי רופאים עמיתים, ולמעשה במקרים רבים אין לו דרך אחרת אלא לנהוג כך ו"אין זו אלא דרך עבודה מתבקשת וסבירה".

ראה: ע"א 245/63 דוד נ' שמרלינג, ע"פ 566/89 מרציאנו נ' מ"י.

ראוי לציין כי חוק הכשרות מצייין אפשרות לקיומה של כשרות מוגבלת.

ראה: תמ"ש 32055-11-09 אחידב נ' לסקוב [פורסם בנבו] (24.2.15).

נקודת הזמן הרלבנטית הינה מועד חתימה הצוואה וחומר הראיות צריך להתייחס למועד זה.

מעמד חוות דעת – מסגרת נורמטיבית

11. הלכה היא, כי אף שההכרעה הסופית בעניין קביעת הממצאים לגבי השאלות השנויות במחלוקת בין בעלי הדין

נותנת תמיד בידי בית המשפט, לא בנקל הוא יסטה מחוות-דעתו של מומחה אשר מונה על-ידו.

בספרם של שוחט, גולדברג ופלומין, דיני ירושה ועיזבון, מהדורה שישית תשס"ה 2005 בעמ' 97:

"עם זאת, רשאי בית המשפט להסתייע בחומר ראיות אחר, המתייחס למועד עשיית הצוואה, ולהעדיפו על פני חוות דעת רפואית. חסרונה של חוות דעת רפואית הוא בהיותה ניתנת על ידי מומחה אשר לא ראה את המנוח ובמרבית המקרים אף לא הכיר אותו אישית. חוות דעת זו נסמכת על מסמכים רפואיים של המנוח, וכל כולה בבחינת "ניתוח לאחר המוות". לעיתים עדות מהימנה של עורך הצוואה ו/או העדים לה עדיפה על פני חוות הדעת של המומחה, כך שחוות דעת זו איננה בבחינת "כזה ראה וקדש"."

ראה: ת"ע (משפחה תל אביב-יפו) 52816-10-10 א' נ' י' (17.5.12)

בע"א 293/88 חברת יצחק ניימן להשכרה בע"מ נ' רבי נקבע:

"משמנה בית המשפט מומחה על-מנת שחוות-דעתו תספק לבית המשפט נתונים מקצועיים לצורך הכרעה בדיון, סביר להניח שבית המשפט יאמץ ממצאיו של המומחה אלא אם-כן נראית סיבה בולטת לעין שלא לעשות זאת. אכן עד מומחה כמוהו ככל עד - שקילת אמינותו מסורה לבית המשפט ואין בעובדת היותו מומחה כדי להגביל שקול דעתו של בית המשפט. אך כאמור לא ייטה בית המשפט לסטות מחוות דעתו של המומחה בהעדר נימוקים כבדי משקל שיניעוהו לעשות כן"

מהמקרים בהם העדיף בית המשפט את עדות העדים החיצוניים ונדחתה עמדת המומחה שהגיש חוות דעת, עולה כי בדרך כלל מדובר במקרים בהם חוות הדעת לא היתה חד משמעית או שהמומחה לא נסמך על מסמכים רפואיים הסמוכים למועד עריכת הצוואה או שהחומר הרפואי היה דל.

מהכלל לפרט

12. לאחר שעיינתי בחוות דעת המומחה ובחקירתו, כמו בעדויות ובראיות שהובאו בפניי מצאתי לקבוע כי המנוחה

היתה כשירה לערוך צוואה וממילא לדחות את מסקנת חוות דעת המומחה כפי שיובהר להלן.

המומחה ד"ר וייל הגיש את חוות הדעת מיום 11.8.15 (ח/1) וכן שאלות הבהרה מיום 8.10.15 (ח/2) תשובות הבהרה מיום 6.11.15 הוגשו וסומנו ח/2ב. שאלון מטעם המתנגד הוגש וסומן ח/3-א. תשובות ד"ר וייל הוגשו וסומנו ח/3-ב.

בליבת הדיון בחוות הדעת מצייין המומחה:

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

1 "התרשמתי מחוסר תאום או חוסר דיוק בין מספר רישומים-בין האבחנות מופיע: **cognitive**
2 **impairment** אך בקטע-"קוגניציה" של הסיכום" התמצאות תקינה, מהלך ותוכן החשיבה תקין. ללא
3 פירוט של **impairment** או התייחסות לשיפוט, שיקול, יכולת לקבל החלטות".

4 המומחה הסביר בחקירתו כי המנוחה השתחררה ביום 3.4.13 מבית החולים פלימן, קרי 4 ימים לפני עריכת
5 הצוואה –

6 "מה שהיה מעניין וכתבתי שיש דבר מפתיע בתוצאות הרשומות בפלימן שמצד אחד הם כותבים הפרעה
7 קוגניטיבית בין האבחנות שלהם ולעומת זאת בקטע הקוגניטיבי לא כתבו שיש הפרעות לא בהתמצאות
8 – התמצאות תקינה, מהלך חשיבה תקין, זה לא הולך עם האבחנה הקודמת, כתבתי שזה היה מוזר ולא
9 יכול להבין איך זה נעשה"
10 וכן- "את יכולה להסביר לי למה באבחנות שלהם הם הכניסו הפרעות קוגניטיביות כאשר כל הבדיקות
11 היו תקינות..."(עמ' 75)

12 "אני לא יכול לתת לך תשובה ברורה לדבר כאשר אני כתבתי שבתוכן הזה יש סתירה."(עמ' 75)

13 וכן- "לא רציתי לבחור בין שניהם" (עמ' 75)

14 המומחה הציג את נקודת ההתלבטות ב"חוסר תיאום... בין מספר רישומים" ובוחר להכריע בעיקר ממצבה לאחר
15 החתימה על הצוואה, מקבלתה בבית האבות הסיעודי.

16 המומחה נחקר בישיבה מיום 6.7.16. חקירתו מחזקת את המסקנה כי אין הכרח להכריע כי המנוחה לא היתה
17 כשירה לערוך את הצוואה במועד בו נערכה. מצאתי לנכון להתערב ולא לאמץ את מסקנת המומחה.

18 ראשית, חוות הדעת בבסיסה מציינת את הגידול בראשה של המנוחה ממנו סבלה משך למעלה מ-13 שנים. גידול
19 שנכרת בסופו של יום ביום 2.3.13, הגם ששב לגדול לאחר מיכן. המומחה העיד כי גידול יכול לגרום ללחץ על
20 איזורים במוח (עמ' 69) עם השלכות על הדיבור, הבנת שיחות וריכוז. עם זאת המומחה מאשר כי ביום 28.1.13 ציינו
21 בבדיקת ה-MRI כי אין לחץ על חדרי המוח (עמ' 73).

22 יתרה מזאת, המנוחה היתה לאחר כריתה של הגידול. בין התאריכים 6.3.13-23.2.13 אושפזה בבית חולים רמב"ם.
23 עברה ניתוח להסרת גידול מראשה. לפיכך במועד עריכת הצוואה היתה לאחר השיא מבחינת הגידול והגם שעברה
24 ניתוח נוסף ביום 12.6.13. המומחה אישר כי עם ביצוע הכריתה ניתן להתחיל למנות את ספירת הגדילה מחודש
25 פברואר 2013 (עמ' 74). כן העיד כי מייד עם הכריתה היה שיפור (עמ' 75).

26 שנית, אחד הממצאים שצינו ממועד לאחר עריכת הצוואה הינו תוצאות בדיקה MMSE 18/27. המומחה
27 בחקירתו ציין כי מדובר ב"בדמנציה קלה" (עמ' 71).

28 המומחה הסביר (בעמ' 77 לפרו') כי אין בכך לשלול את הכשירות לערוך צוואה- "לא, אם זה קל זה לא מספיק"
29 "יש מינימום שנשאר והמינימום פה היה ברמה די גבוהה שלפעמים יכל להיות חמור יותר לזמן לא ארוך, אי
30 אפשר לשלול כזה דבר."(עמ' 72 לפרוט') בחקירתו אף מציין:

31 "מצב קוגניטיבי – מתמצאת בזמן ובמקום, זיכרון שמור. מתמצאת בזמן ובמקום זה קצר מדי להתרשמות, זיכרון
32 שמור זה סותר מה שהיה כתוב בדפים אחרים מאותו מוסד."

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

לא הוכח ולא שוכנעתי ממצב המנוחה במועד עריכת הצוואה, כי מצבה לא היה כשיר לעריכת הצוואה מבחינה קוגניטיבית.

שלישית, עיון במסמכים הרפואיים מעלה כי סיכום אשפוז בית חולים רמב"ם 18.2.13-6.3.13 - צוין **"התמצאות-תקינה, דיבור והבנה - תקינים"**. גם סיכום אשפוז מבית החולים פלימן מיום 3.4.13 מציין **"קוגניטיבית-התמצאות: תקינה, חשיבה - מהלך תוכן insight: תקין נוירולוגית: עצבים קרניאלים ללא ממצא חולני"**.

בנוסף במסמך מידע סיעודי מיום 13.5.13, שנערך בבית האבות (מת/3) קרי 8 ימים לאחר מועד עריכת הצוואה, צויין בבדיקת המצב הקוגניטיבי והרגשי כי המנוחה בהכרה מלאה, מתמצאת בזמן ובמקום, זכרון שמור, מצב הרוח תקין, משתפת פעולה ומדברת ברור בשפתה."

רביעית, הנני מקבלת את עדות עו"ד מ., לפיה מלבד העובדה כי המנוחה לא יכולה היתה להגיע למשרדה בשל קשיי הליכה, שוחחה עימה מספר פעמים **"שמעתי שקולה נורמלי והדיבור נורמטיבי"** (עמ' 45) וכן **"כשאני דיברתי עם המנוחה בטלפון וגם כשהייתי אצלה בבית ... לא ראיתי אצלה סימני פאניקה, היא הייתה נורמאלית, דיברנו וצחקנו ... לא היה לי אפילו חשש, לפי דעתי היא היתה צלולה כאשר חתמה על הצוואה"** (עמ' 45). **"לא היה לי חשד כאשר באתי במקרה הזה שהבן אדם לא צלול"**. שוחחה עימה בטלפון לעניין עריכת הצוואה ותוכנה:

"אני חוזרת ואומרת אני דיברתי לפחות פעמיים עם המנוחה בטלפון כשהיא ביקשה ממני לעשות צוואה גם בקשר לדירתה שכל הדירה תהיה לנכדים שלה בחלקים שווים וגם כשהייתי אצלה בבית ביום שהיא חתמה על הצוואה, היא שוב חזרה על רצונה וחתמה" (עמ' 51)

13. מכל המקובץ ומהטעמים שצוינו לעיל ונוכח העובדה כי לא הוכח כי המנוחה לא היתה כשרה לצוות במועד עריכת הצוואה, ולפיכך נקבע כי המנוחה היתה כשירה לצוות. חוות הדעת כאמור למרות מסקנתה החד משמעית מבוססת על הכרעה ממצב המנוחה לאחר עריכת הצוואה. עדות עו"ד מ. כמו גם המסמכים הרפואיים מבית החולים רמב"ם והן מבית החולים פלימן, כולל הבדיקה בבית האבות, מכריעים את הכף כי המנוחה היתה במצב קוגניטיבי תקין. אעיר כי בשל העובדה כי הצוואה נחתמה בבית המנוחה, כאשר המנוחה ישובה על כיסא כמו גם התרשמות עו"ד מ. ששוחחה עם המנוחה, לא מצאתי לקבוע כי היה מקום להידרש לאישור רפואי כפי שטען המתנגד. נבחן עתה האם המנוחה היתה נתונה להשפעה בלתי הוגנת.

השפעה בלתי הוגנת

14. לטענת המתנגד המנוחה הושפעה השפעה בלתי הוגנת ע"י א. וא. בתם המשותפת - א.ל.ו. הנה יורשת ע"פ הצוואה המאוחרת בזמן ואינה יורשת בהתאם לצוואה המוקדמת.

המשיב 1, ק.א. התגורר עם המנוחה בימייה האחרונים, היה מכין אוכל למנוחה. המנוחה היתה צריכה עזרה בכל הפעולות הבסיסיות לרבות, מקלחת, לבוש, הכנת אוכל ואכילה והייתה מתהלכת עם הליכון.

המשיב 1 היה כל הזמן עם המנוחה במרכז רפואי פלימן. א.ל. אימה של הקטינה ביקרה את המנוחה פעם בשבוע שבועיים והיתה מדברת עמה ומבשלת עבורה.

15. המשיבים דוחים את הטענה להשפעה בלתי הוגנת. המנוחה יזמה את הפניה לנוטריונית, ציינה מה רצונה וביקשה לצוות לענין הדירה בלבד.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

הגיונה של הצוואה בכך שהמנוחה לא סמכה על בניה ורצתה כי הדירה תיועד לשלושת הנכדים. בן אחד חלה מאוד, המתנגד עזב הבית לטובת מאהבת והותיר 2 ילדים שהמנוחה רצתה לדאוג להם ואחד שלא סמכה עליו בענייני כספים. המתנגד עצמו העיד לגבי הצוואה כי א. וא. אינם כשירים ולכן המנוחה לא כללה אותם כיורשי דירתה.

דיון

המסגרת הנורמטיבית

16. כלל גדול הוא בדיני הירושה כי **"מצווה לקיים דברי המת"** (בבלי, כ"טין י"ד ע"ב) אם כי יהיו מקרים בהם צוואה

תבוטל כאשר מוכח כי לא נערכה מתוך רצון חופשי של המצווה.

ראה: ע"א 5185/93 היועץ המשפטי לממשלה נ' מרום [פורסם בנבו].

ת"ע (טבריה) 4793-02-10 א.ז. ז"ל נ' א.ז. [פורסם בנבו].

סעיף 30 (א) לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 הקובע:

"הוראת צוואה שנעשתה מחמת אונס, איום, השפעה בלתי הוגנת, תחבולה או תרמית - בטלה."

ההשפעה הבלתי הוגנת אמורה לבוא לידי ביטוי בצוואה אותה מבקשים לקיים, מתוך תהיה שמא תוכן הצוואה

אינו משקף את רצון המנוח. **נטל ההוכחה** לקיומה של השפעה בלתי הוגנת מוטל על הטוען לקיומה דהיינו על

המתנגדים. ראה: ע"א 245/85 אנגלמן נ' קליין.

כל ספק בעניין זה פועל לטובתו של מבקש הקיום. כמות הראיות שתידרש לעניין זה הינה משמעותית.

ראה: ע"א 3828/98 מיכקשווילי נ' מיכקשווילי [פורסם בנבו].

כידוע, חשש לקיומה של ההשפעה הבלתי הוגנת והעלאת סברות וחשדות בעלמא, תוך הסתמכות כאמור על העובדה

שנושלו יורשים לטובת זוכים אחרים, אין בהם כדי להביא לבטלותה של הצוואה מטעם זה.

ראה: ע"א 53/88 מנלה נ' ברנדווין, פ"ד מו (1) 48, 51.

בית המשפט יכבד את רצון המנוח כפי שמתבטא בצוואה ובלבד שמדובר ברצון אמיתי ובלתי תלוי.

ראוי לציין, כי לא קיומה של ההשפעה פוסל את הצוואה, **אלא קיומו של יסוד בלתי הוגן** שעיקרו ניצול תלותו או

חולשתו של המצווה. מעבר להוכחת קיומה של השפעה ברמה העובדתית, על ביהמ"ש להשתכנע, מנסיבותיה של

אותה השפעה, בקיומו של אותו מרכיב בלתי הוגן בה, וכי הצוואה היתה פועל יוצא של אותו מרכיב.

יישום מבחני הפסיקה להשפעה בלתי הוגנת

17. המבחנים לעניין קיום השפעה בלתי הוגנת נקבעו בדנ"א 1516/95 - רינה מרום נ' היועץ המשפטי לממשלה, [פורסם

בנבו] (1998). נקבעו מבחנים לבדיקת התלות שנוצרה בין הנהנה למצווה והאם היתה בעוצמה מספיקה להקמת

חזקה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת במועד עריכת הצוואה.

להלן ארבעת המבחנים העיקריים ויישומם במקרה הנידון.

מבחן העצמאות של המצווה - ככל שהמצווה היה יותר עצמאי, תתחזק נטיית ביהמ"ש לשלול קיומה של תלות

מקיפה ויסודית של המצווה בנהנה. הדגש הוא על התלות המנטאלית המחפה על תלות פיזית.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 – בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 – בקשה לקיום צוואה

התקופה בה המנוחה היתה מוגבלת מבחינה פיזית מסתכמת לשנה האחרונה של חייה בלבד(ראה עדות המתנגד בעמ' 10 כי המנוחה היתה עצמאית לכל דבר). המנוחה לא היתה עצמאית מבחינה מוטורית בשנה האחרונה לחייה(עדות המתנגד בעמ' 5) והיתה צריכה משך שנים סיוע ברחצה והלבשה (עמ' 19 ובעמ' 63) ואף הסתייעה בהליכון(עמ' 54).

מבחן התלות והסיוע שנתן הנהנה למצווה - יש חשיבות לשאלה אם הנהנה היה היחיד שסייע למצווה בכל צרכיו, או שהיו גם אחרים שסייעו בעניין זה. נקבע בפסק דין מרום כי :

"הדעת נותנת שכאשר אנשים אחדים חולקים ביניהם את מטלות הסיוע, מידת תלותו של המצווה בכל אחד מהם היא, מטבעה, יותר קטנה, ומתמעט החשש להיווצרות תלות העלולה להוות פתח להשפעה בלתי הוגנת."

במקרה דנן בשל היות האב א. מתנגד לירושת הנכדות יש לתהות סיוע של מי יש לבחון במקרה דנן. האם של הנכדות מ. וא., של אימותיהן או שמא של המתנגד א. עצמו ואחיו א.

העד א. העיד כי מ. וא. היו מגיעות לבקר גם בפלימן וגם בבית האבות. (עמ' 64). עם זאת, קשה להלום את הביקורים של הנכדות כעולים כדי תלות וסיוע. המומחה וייל עצמו בעדותו ציין כי לא תוארו סימנים של תלות(עמ' 72).

יתרה מזאת, מהעדויות עולה כי בני משפחה אחרים ולא הנכדות בדווקא סייעו למנוחה. המתנגד העיד כי מי שטיפל באימא היה האח א. (עמ' 14 ו-20 לפרו'). א. העיד כי טיפל באימו בהכנת אוכל (עמ' 54) ולאחר מיכן הגיעו מטפלים. העיד כי היה מיופה כח בחשבון וכי עשה שימוש לצורכי האם בלבד (עמ' 60) דוגמת בית האבות(עמ' 61). א. העיד כי לאם היו 2 מטפלות 3 פעמים בשבוע (עמ' 62). ב"כ המתנגד ציין כי מי שטיפל במנוחה היו המתנגד וא., שהיה גם אפוטרופוס לגוף של המנוחה משך 3 שנים עד הפטירה (עמ' 3). המתנגד העיד כי ליווה את אימו בבית החולים בנייתוח הראשון בשנת 2002 (עמ' 10).

מכל המקובץ לא הוכח כי המנוחה היתה תלויה או קיבלה סיוע יוצא דופן מהנכדות. דווקא א. והמתנגד סייעו למנוחה באופן מובהק. לפיכך כלל לא הוכחה תלות.

מבחן הקשר עם בני משפחה אחרים - ככל שהניתוק גדול יותר, כך תתחזק ההנחה שהמצווה היה תלוי בנהנית. מהעדויות שנשמעו בפני עולה כי המנוחה לא היתה מנותקת מהסובבים לה מבני משפחה וחברים. המתנגד בא לבקר את המנוחה אחת לשבוע (עמ' 11). ב"כ המשיבות 2 ו-4 ציינה כי הנכד ח. היה מעורב בקשר עם הסבתא וכן הכלות (עמ' 4). א. העיד כי א. היה בא לבקר פעם בשבוע בבית אבות וכן ד. ק. (עמ' 63) וכן א.ל. גרושתו פעם בשבוע(עמ' 64) א. ק. והבן של א. גם היו במבקרים.

ד"ר ק.ק. העידה כי ביקרה את המנוחה פעמיים –שלוש בשבוע בבית החולים ובבית האבות.

מכל המקובץ עולה כי המנוחה היתה מוקפת בבני משפחה וחברים וכי גם מבחן זה לא התקיים.

מבחן נסיבות עריכת הצוואה -בדיקת הנסיבות הספציפיות של עריכת הצוואה ומידת מעורבות הנהנית בעריכתה. ככל שמעורבותה גדולה יותר, אך עדיין לא נכנסת בגדר סעיף 35 לחוק הירושה, כך תגדל הנטייה להניח שהמצווה היה תלוי בנהנה. במבחן זה בוחנים גם את הגיונה של הצוואה.

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ק. ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

1 הנוטריונית עו"ד ב. ערכה את שתי הצוואות (עמ' 25 ובעמ' 43) הראשונה בעדים שנייה נוטריונית. עוה"ד העידה כי
2 המנוחה ביקשה ממנה להגיע, שכן לא יכלה להגיע למשרד מבחינה פיזית, מבחינה הגיל וירידה במדרגות (עמ' 44)
3 עוה"ד העידה כי אינה מכירה את א., מכירה את א. וכן את א. לאחר פטירת המנוחה (עמ' 48).
4 באשר לרצון המנוחה העידה עוה"ד, כי המנוחה רצתה להדגיש עניין הדירה שתהיה לשלושת הנכדים בחלקים
5 שווים. עוה"ד העידה כי הגיעה ביום 7.5.13 לבית המנוחה והמטפלת היתה שם. המנוחה הביעה את רצונה כי
6 הדירה תלך לנכדים. עוה"ד תרגמה את הצוואה לשפה הרוסית וחתמה מולה והמנוחה שילמה את הכסף עבור שכר
7 הטרחה (עמ' 44). כן העידה כי המנוחה נתנה לה צילום ת.ז של הנכדים (עמ' 52). עוה"ד העידה כי המנוחה חזרה גם
8 בטלפון וגם כשהייתה אצלה בבית "אני ראיתי שהחלטה לשנות את הצוואה לאשר את הדירה לנכדים היא
9 החלטה סופית לא ראיתי שהיא קיבלה אותה מדיכאון או פאניקה." (עמ' 49).
10 עוה"ד שוחחה עימה בטלפון לעניין עריכת הצוואה ותוכנה - "אני חוזרת ואומרת אני דיברתי לפחות פעמיים עם
11 המנוחה בטלפון כשהיא ביקשה ממני לעשות צוואה גם בקשר לדירתה שכל הדירה תהיה לנכדים שלה בחלקים
12 שווים וגם כשהייתי אצלה בבית ביום שהיא חתמה על הצוואה היא שוב חזרה על רצונה וחתמה" (עמ' 51)
13 מכל המקובץ עולה כי המתנגד לא הוכיח מעורבות של הנכדות או אמן בעריכת הצוואה.

לעניין הגיונה של הצוואה

16 עוה"ד מרינה העידה כי המנוחה ביקשה לחלק הדירה בין הנכדים בחלקים שווים ולא להתייחס לעניין הכספים "כי
17 לא נשאר כמעט כלום" (עמ' 46)
18 המתנגד הסביר את צוואת 2005 לפיה הינו יורש יחד עם ח., כאשר א. וא. מודרים מהצוואה בעמ' 21:-
19 "כי אח שלי הגדול א. לצערי ההיסטוריה שלו לא כ"כ נקייה, הוא היה משחק קלפים חייב כסף לכולם, עד
20 היום, אימא פחדה שהוא ימכור את כל הבית. א. הוא בן אדם עם לב טוב, כשצריך לעזור לאימא הוא היה
21 לידה כל הזמן, היה לו אינטרס משלו כי כל עזרה הוא היה לוקח תמורה מאימא, כסף קצת, אבל זה בסדר,
22 הוא לא עובד, מקבל ביטוח לאומי, אז היה לו זמן להיות עם אימא כל הזמן, אני מודה לו שהוא עזר לאימא.
23 ש. ולגבי א. ?

24 ת. לא. היה גם מחלה פסיכיאטרית, שהוא גם לא היה כשיר."

25 נשאל מדוע מ. לא קיבלה בירושה בשנת 2005. המתנגד העיד (בעמ' 21) "מה שהיא נתנה זה לילדים שלנו. בשבילי
26 מה שאת אומרת מ-2005, אני לא רוצה את זה, זה של הילדים שלי, הילדים שלי תמיד יישארו ילדים שלי. זה לא
27 צוין כי הילדה הייתה קטנה היא נולדה ב-2004."

28 המתנגד העיד כי אימו דאגה "מאוד" לילדים (עמ' 21). סמכה עליו שייתן לכלל הנכדים. העיד כי אין לו בעיה לתת
29 לנכדים (עמ' 21). נשאל מדוע אם כן מתנגד לצוואה השנייה "אני הצעתי תמיד לעשות שלום" ובעמ' 22 - "אני בטוח
30 שהיא חשבה ככה באלף אחוז שבהמשך אני יודע טוב טוב מה לעשות, לעשות חלוקה בין כל המשפחה".

31 המתנגד העיד כי נפרד מאשתו א. בשנת 2009 (עמ' 14) נשאל לגבי העובדה כי אימו לא סמכה עליו יותר לאחר
32 שהתגרר עם אישה אחרת (בעמ' 22 לפרו'): "המקרה הזה לצערי לא קרה באשמתי, זרקו אותי מהבית נתנו לי גם
33 מכות". א. אישר כי אימו רצתה להעביר הדירה לנכדים (עמ' 59). בחודשים אפריל - מאי 2013 עושה צוואה

בית משפט לענייני משפחה בחיפה

ת"ע 9153-07-14 ואח' נ' ק. ואח' - התנגדות לצוואה

ת"ע 6566-07-14 - בקשה לצו ירושה

ת"ע 6625-07-14 - בקשה לקיום צוואה

לשלושה נכדים. "היא אמרה לי גם בחודש ינואר, לפני חצי שנה של XXX היא דיברה איתי שהיא רוצה להשאיר לשלושת הנכדים את הדירה" (עמ' 64).

ד"ר ק. העידה (בעמ' 84 לפרו'):

"באותו זמן לפני הניתוח השני, לא זוכרת תאריך, זה היה בקיץ, יולי 2013, לפני זה יום אחד שני הבנים

היו אצלה ופתאום היא סיפרה כי ידעתי את כל הסודות של המשפחה וכל הרצונות של המשפחה, היא לא

סמכה על הבנים שלה, על אף אחד היא לא סמכה".

מכל המקובץ עולה כי רצון המנוחה היה "לעשות חלוקה בין כל המשפחה", רצון בו גם מודה המתנגד שלמעשה מבקש להיות "צינור" להעברת הרכוש לנכדים (ראה גם בעמ' 26 לפרוטוקול הדיון בבית המשפט לענייני משפחה בנצרת-מב/3 וכן אמירת המתנגד בדיון מיום 12.2.14 בעמ' 3 לפרוטוקול לפי בית הוריו עובר לילדיו (מב/5). הדרת אחיו מהצוואה מוסבר על ידו בהקשר של צוואת 2005. לפיכך, כלל לא ברור מדוע המתנגד בחר להגיש את התנגדותו והדברים יקבלו ביטוי בקביעת הוצאות משפט.

לסיכום

18. מכל המקובץ ולאחר ששקלתי את הדברים נקבע כדלקמן:

א. ההתנגדות בת"ע 9153-07-14 נדחת.

ניתן בזאת צו לקיום צוואת המנוחה מיום 7.5.13.

ב. ניתן צו ירושה לעניין יתרת העזבון שאינו מאוזכר בצוואה המקוימת.

19. הצדדים רשאים להגיש נוסח של צו קיום צוואה וצו ירושה בהתאם לאישור בית המשפט.

20. המתנגד ישלם למשיבות 4-12 הוצאות משפט בסכום של 10,000 ₪ כולל מע"מ.

21. המזכירות תמציא פסק הדין לצדדים ותסגור התיקים שבכותר.

מותר לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, י"א אדר תשע"ז, 09 מרץ 2017, בהעדר הצדדים.

אלה מירז, שופטת